

Hương Hoa Lan

Hội Lan Hà Nội

Hôm nay ngày 24 tháng chạp, một người bạn thân của tôi là Bác sỹ Hoàng Khôi, Việt kiều từ Canada về nước ăn Tết, đã đến thăm tôi.

Khôi hỏi: *“Phòng khách của ông có 4 chậu hoa lan khác nhau để đón xuân à?”*

Hà Khắc Hiểu

Tôi mỉm cười, khẽ gật đầu và trả lời:

“4 loài hoa này khác nhau nhưng chúng đều nở và dịp Tết Nguyên đán cả.”

Khôi nhìn ngắm gật gù và nói:

“Mình nhớ ngày xưa các cụ có câu: Cao thượng: Tùng; Quân tử: Trúc; Ẩn dật: Cúc; Vương giả: Lan. Cũng từ hồi biết chơi lan, mình và Hữu Nam ở tận Canada, tự nhiên cũng thấy yêu quý hoa lan hơn. Bọn mình thường xuyên mua chậu lan đang có hoa nở, và cũng mua một số cuốn sách nói về lan để đọc, nhưng không nuôi trồng được vì không có nhà kính. Đúng là thưởng ngoạn lan là thú vui tao nhã nhất.”

Khôi lại nói tiếp:

“Kể cũng lạ, chúng mình xa nhau hơn nửa thế kỷ, sống cách nhau nửa vòng trái đất, mà tự nhiên lại có cùng một hứng thú.”

Tôi chỉ vào chậu Địa lan Kiếm:

“Đây là chậu lan Kiếm Vương Phi, một loài lan Mặc. Chơi địa lan Kiếm là cái thú của người Việt Nam hàng nghìn năm rồi. Người ta quý cái dáng thanh, sắc nhã, hương dịu của nó.”

Khôi đến gần chậu lan:

“Ồ! thơm nhẹ nhẹ. Đúng là ở bên kia, người ta thích loài địa lan Kiếm lai có hoa to, thô, luôn luôn thay đổi hình dáng, màu sắc khá rực rỡ và không có hương.”

Tôi chỉ vào cụm Ngọc điểm Đại châu ở góc phòng có 3 giò hoa dài 40cm - 50cm. Có những sợi rễ to bằng ngón tay út, nghênh ngang tứ phía.

“Ông có biết hoa gì đây không?”

Khôi cười: *“Mình chịu đấy! Khôi chỉ vào chậu Cát lan hoa đỏ để trên bàn, mình quen biết loài này thôi.”*

Tôi khẽ nhắc chậu hài Hằng nho nhỏ, màu vàng hồng khá thơm:

“Thế hoa này là hoa gì?”

Đình Quang Diệp

Chu Xuân Cảnh

Khôi cũng cười:

“Chỉ biết là Hải Vệ nữ thôi, còn tên thì mình chịu. Mình đi nhiều nước thường người ta ưng một loài hoa nào đó thôi. Như ở Trung Quốc, người ta quý địa lan Kiếm, ở các nước Âu Mỹ họ thích Cát lan, Hồ điệp, Van đũa, và có thể là Hải vệ nữ, không thấy ai bày một lúc cả bốn loài hoa lan trong phòng khách. Vườn của ông cũng trồng nhiều loài lan quá.”

Tôi nhẹ nhàng nói:

“Ông nói đúng đấy, người trồng lan để thưởng thức, thường trồng nhiều loại lan, sao cho vườn lúc nào cũng có hoa lan nở - Còn nếu trồng để kinh doanh sản xuất, thường chỉ trồng một số loài thôi. Mình bây giờ vẫn quý các loài địa lan Kiếm truyền thống, đồng thời cũng thích các loài lan công nghiệp. Nhưng đặc biệt là người Việt Nam rất quý lan rừng như lan Đại châu, lan Hải v.v... nhưng Khôi có hiểu tại sao người Việt Nam lại thích lan rừng không?”

Khôi vừa nghĩ vừa nói:

“Rừng núi Việt Nam là một trong các nơi cung cấp lan rừng cho cả thế giới.”

Tôi gật đầu:

“Đúng lắm! Nhưng mặt khác, qua hai cuộc kháng chiến vừa qua và đang xây dựng đất nước ngày nay, làm đường điện Bắc Nam, làm đường Trường Sơn Hồ Chí Minh và công cuộc điện khí hoá, cơ giới hoá các vùng dân tộc ít người. Nhiều gia đình có chồng con lăn lộn ở rừng núi. Ai đã ở rừng thì cũng sẽ rất mê lan rừng. Về nhà ai cũng muốn có xung quanh mình mấy cụm lan rừng để làm kỷ niệm.”

Tôi chỉ cụm Đại châu:

“Đẹp không? thơm nữa nhé, một chút thiên nhiên hoang dã trong phòng khách. Cũng hay hay phải không?”

Tôi đưa Khôi xem mấy tấm ảnh lan rừng Việt Nam như Ngọc điểm Hải âu, Giáng hương quế, Hoàng thảo phi điệp, Hoàng thảo Hạc vĩ v.v...

H.T. Vàng

Võ Văn Công

Khôi reo lên:

“Ôi đẹp quá! Làm sao mà lên được rừng ngắm những bông lan này nhỉ! Giá mà Hà Nội, các thành phố lớn người ta gắn các cụm lan rừng lên các công viên thì hay biết bao!”

Khôi:

“Ở bên kia, trong các cuộc thi hoa lan, họ đánh giá chủ yếu là màu sắc, hình dáng. Còn Việt Nam quý trọng cả hương thơm, quý cả hình ảnh gắn liền với thiên nhiên.”

Thấy Khôi thừa nhận là cách chơi lan của người Việt Nam cũng có cái hay nên tôi thao thao:

“Tôi có thể kể cho ông nghe ở rừng nước ta có hàng 100 loài hoa lan thơm. Mỗi loài thơm một khác - Hoa lan Thanh trường - Đại mặc hương thơm liên tục - nhưng anh Mặc lùn hay Tử thời, hương thơm từng đợt. Có hoa lan thơm sáng, hay thơm chiều, thơm tối. Mình hay cho lan vào phòng khách. Nhà thơ Xuân Diệu phải nói: ‘muốn buộc gió lại, cho hương chẳng bay đi’ còn mình chỉ cần đóng cửa phòng khách lại. Khi có ai đến chơi; mở cửa ra. Ai cũng phải reo lên, rồi ra sức hít hít. Mình sẽ chỉ vào cụm Tam bảo sắc hay Quế lan hương có hoa lá, rễ chen chúc nhau.”

*“Mấy nàng Tiên đã lạc đại ngàn
Thu gom tất cả hương rừng về đây!”*

Bồng Khôi bảo tôi: *“Ông so sánh hương lan Đại châu và địa lan Kiếm Vương phi thế nào?”*

Tôi trả lời khá nhanh:

“Hương lan Đại châu hơi hắc, còn hương lan Mặc Vương phi thì dịu êm hơn.”

Khôi cười và nói:

“Bên kia, người ta thường không chú ý đến hương lan, nhưng họ có những chuyên gia rất siêu để phân tích hương lan.”

Tôi vội nói: *“Hoá học đã phân tích hương lan bằng sắc ký khí rồi, thấy hương các loài lan có từ 100 đến 200 hợp chất hữu cơ khác nhau, công thức được xác định rõ ràng.”*

Khôi đùng đùng:

“Các nhà hoá học phân tích cũng tốt nhưng cái mũi con người cũng rất quan trọng. Mình có cậu bạn thân làm nghề phân tích hương bằng khứu giác.”

Tôi tò mò muốn biết họ phân tích thế nào nên ngồi im nghe.

Khôi nói tiếp:

“Một lần hắn đưa cho mình gửi một bông hoa lan Kiếm. Mình trả lời: Hương nó dịu dịu, nó da diết như mùi của thương của nhớ. Hắn cười bảo mình lãng mạn quá đấy! Sau đó hắn phân tích,

mở đầu ông sẽ thấy: có hương chanh, rồi đến hương nhài, hương linh lan, hương táo và cuối cùng có mùi hương đào. Mình nghĩ lại cẩn thận. Quả là gần đúng như thế thật! Hẳn lại cho mình nghĩ loại hoa của lan Sedirea Japonica. Mình cũng chỉ thấy điều diệu, hấp dẫn lắm, nhưng hẳn lại phân tích, mở đầu sẽ là hương cam, hương chanh, hương nhài, hương linh lan, rồi cuối cùng hương đàn hương (loại cây lá kim). Mình nghĩ lại: ôi lạ quá. Cũng thấy gần như vậy. Kỳ diệu không? Sự hòa hợp các loài hương trong hương lan. Người nhạc sĩ phân tích sự hòa hợp của các âm, họa sĩ phân tích sự hòa hợp màu sắc còn anh bạn mình phân tích hương lan bằng sự hòa hợp các loài hương thơm của các loại hoa quả mà mọi người đều biết.”

Tôi vội hỏi:

“Người ta phân tích hương để làm gì nhỉ?”

Khôi cười:

“Đúng là ông chưa hiểu người Âu Mỹ rồi. Cả một nền công nghiệp nước hoa, xà phòng, kem, phấn đó. Hương của lan Vani để làm bánh kẹo thì ai cũng biết, nhưng chính cái hương diệu diệu của Vani, gợi tình một chút để làm nước hoa Jiky và Shalimar. Nước hoa Tentatrice (quyển rũ) lấy hương cốt là tinh dầu lan Kiém Faberie (Huệ lan). Nước hoa Chanel hương cốt là tinh dầu hoa nhài, còn nước hoa Joy dùng tinh dầu hoa nhài và hoa hồng v.v... Nhưng tất cả các nước hoa được ưa dùng nhất đều có ít nhiều xạ hương, thường là của một loài hươu ở Himalaya. Rừng Việt Nam cũng có loài cây có xạ hương và cũng nên biết là Xạ hương có tính chất kích thích tình dục.”

Khôi nói tiếp:

“Kể cũng lạ, bà cụ tôi hồi mới sang đây, cụ báo ngay với vợ và con gái mình là cụ ghét các loại nước hoa này lắm.”

Tôi cũng kể:

“Bà cụ mình cũng thế, cụ có bộ quần áo nâu để đi lễ chùa. Về đến nhà là giặt sạch, cho vào túi ni lông, để mấy bông hoa như móng rồng, hoa ngọc lan, hoa mộc v.v... và một lần Khôi biết không? Có một lần cô em gái mình, xịt nước hoa Pháp vào quần áo đi chùa của cụ. Cụ bắt giặt sạch ngay, cụ cũng tuyên bố, cụ ghét nước hoa Tây lắm.”

Cả hai chúng tôi đều gật gù, mỉm cười và thống nhất với nhau một quan điểm: các cụ nhà mình tinh tế thật! Phân biệt rõ ràng Thanh khiết và Trần tục!

Dương Xuân Trinh